

vinskim razvojem posameznih držav in dežel, ampak mnogo bolj s celokupno kulturo, ki se ni nikdar brigala za diplomatične note in dogovore, ki je šla preko pisanih in podpisanih mirovnih

pogodb in ki se tudi ni ozirala na politične meje posameznih ozemelj pri svojem razvoju, s katerim je osvojila in prepojila cele dele sveta in na njih živeče narode.

F. S. FINŽGAR: VERIGA.

Drama v treh dejanjih.

Osebe: Primož, ded (starček osemdesetih let, čisto bele lase, spredaj nekoliko pleše, zadaj padajo lasje na tilnik; hodi ob palici, upognjen naprej, suhljat).

Marko Ratej, kmet, njegov sin (50 let).

Mina, Markova žena.

Micka, Markova hči.

Janče, Markov sin (šolar).

Mejač France, kmet, сосед.

Liza, njegova žena.

Janez, njegov sin.

Cene, njegov sin (šolar).

Tomazin, kmet, сосед.

Drnolec, bajtar, сосед.

Radgand, gostja.

Boltežar, snubač.

Komisija: odvetnika, sodnik, zapisnikar, соседje.

Čas: sedanost.

Prvo dejanje.

Pozorišče: Kmetiška soba pri Marku Rateju. Od desne vhod, pri vohodu zelena peč. Krož nje klopi. Na peči se suši nekaj perila. Na drugo stran vrat razno orodje: Par sekir, žaga. Iz sobe tri okna. Skozi levo se vidi sosednja hiša (Mejačeva), v ozadju se vidi skozi okna pokrajina. Od daleč gora, tik hiše vrt, ki zeleni, tuintam že cvete. V kotu med okni miza, na dveh straneh klopi ob zidu, na drugi strani stola. Ob levi steni predalnik. Na njem kip Matere božje, ozaljšan z velikimi rdečimi rožami. Na vrt in skozi okna svetijo žarki večernega solnca. Ko se zavesa dvigne, sedi Primož pri peči, naslonjen ob palico. Pri mizi sedi Micka in izbira fižol za seme.)

Prvi prizor.

(Kratek molk. Od daleč se sliši ura iz zvonika.)

Primož (šteje udarce ure). Ena, dve, tri, štiri, pet, šest. — Bog nam daj srečno zadnjo uro.

Micka (se ozre preko mize na deda, potem se obrne skozi okno in nekaj časa zamišljeno gleda).

Primož (jo motri). Dekle, ti misliš na drugo uro. Seveda — seveda, mladost!

Micka (se okrene k delu). Oče, nikar vedno ne pridigujete.

Primož. Še premalo, vse premalo vam pridigujem.

Drugi prizor.

(Vrata se hitro odpro. Skozi nje pritečeta Janče in Cene. Janče nosi voziček, Cene dva lesena konjička.)

Janče. Očka, voz sva naredila. Poglejte: Ima soro, ročice, oje. (Kaže posamezne dele.)

Cene. In rido, vidite, rido. (Dene konjička na klop in vzame voziček ter kaže:) Takole se izpodrida, kakor naš parizar.

Primož (se smehlja). He - he - he, oj mojstra. Kolarja bosta oba, oba kolarja, res.

Janče. Jaz že ne. Kmet bom in bom imel par konj. Jeli, Cene, ti tudi?

Cene. Tudi, pa jaz bom imel tri konje: dve kobili in žrebetka.

Janče. Jaz tudi žrebetka. Cene, napreziva. (Oba sedeta na tla in postavita konje k ojesu v par.)

Cene. Kako bova napregla, ko nimava s čim. (Gleda Jančeta.)

Janče (vstane in gre k mizi proti Micki). Micka, daj nama kaj, kakšen trak ali jermenčke.

Micka. Seveda, kaj še! Tako sta velika, pa je vaju sama igrača. Lahko bi mi pomagala izbirati. Nič vama ne dam.

Tretji prizor.

Janez (vstopi). Dober dan.

Janče (nabere šobico in kaže s prstom Janeza). Tale naj ti pomaža. (Se hitro obrne od mize k dedu Primožu in se pritisne k njegovemu kolenu.) Očka, Vi nama dajte.

Janez. Kaj bi rada?

Cene. Nič od tebe.

Janče. Od tebe in od Micke nič. Pomagaj ji izbirati! (Kaže na mizo.)

Primož (vstane in gre ob palici k predalniku. Oba otroka se ga držita in skačeta veselo ob njem. Ko odpre predalnik, stopata na prste in gledata vanj. Ded vzame klopčič motvoza in jima ga da.) Nata, ljubka moja.

Cene (prime klopčič). Ali ga vidiš, Micka?

Janče (strže korenček). Le izbiraj sama. Naj ti pomaža Janez, če hoče.

Cene (seda že na tla in ne pogleda Micke). Če noče, pa kakor hoče.

Micka (dedu, ki gre k peči). Potuha! (Ded se okrene in jo pogleda.)

Janez (sede k Micki za mizo). Ne jezi se. Saj sva se midva tudi igrala.

Micka. Sva se. Ampak ne taka hlapca. Ti zadnji otroci-poglodančki so vsi zlati. Vse jaz, vse Micka delaj. Kar od hiše pojdem.

Janez. Tako, tako, Micka. Na te besede posebno dobro slišim. Ali pri naši hiši se ustaviš, ko pojdeš odtod, kajne? (Začne izbirati in pogleduje skrivaj na dekle, ki se ne ozre in molči.)

Primož (zaverovan v otroško igračo se ne meni za pogovor. Dečkoma večkrat pokaže s palico:) Tu sem priveži. Tako. Dobro je. Sedaj semkaj pripni.

Janez (po kratkem molku). Micka!

Micka. Kaj bi me nagovarjal. Pri tebi se nikoli ne ve, ali je vsekano, ali vbodeno. Ne bom visela doma, ne bom, da veš.

Janez. Prav imaš. Kar zavriskali bomo in se zasukali čez cesto, pa boš naša.

Micka. Dekla, kajne?

Janez. Ne bodi čudna.

Micka. Čuden si ti. Hodiš in hodiš semkaj, da se ljudje sujejo s komolci, ko me vidijo, pa nisi ne krop, ne voda. O, počakaš.

Janez (seže po njeni roki; Micka mu jo odmakne). Lepo te prosim, le kaj ti je danes?

Micka (ga pogleda izpod rute; kratka pavza). Če zares misliš, zakaj ne vprašaš?

Janez. Ali je med nami treba tega? Ali ne vemo vsi, in jaz in ti najbolje, da ne sme in ne more biti drugače?

Micka (skomizgne z rameni).

Janez. Čemu si je sezidal oče stanovanje v kašči? Ali zato, da bo iskal gostačev? Garal bom še do jeseni, je rekel, potem se oženi, Janez. Tako mi je rekel, da veš, Micka.

Micka (spet skomizgne z rameni).

Janez (zopet išče njene roke). No, Micka?

Micka. Le oženi se, kdo ti brani. Toda če hočeš tako, da se ti bo ponujala, je drugod išči, pri nas je ni.

Janez (neha izbirati in se nasloni nazaj na poličico ob oknu. Micka nervozno izbira dalje).

Primož (je začel prisluškat in dvignil parkrat glavo od igrač ter pogledal proti mizi). Micka, ne laži! V tvojih besedah je napuh.

Janez. Oče Primož, ali jo je kdo užalil, da je taka?

Primož. Svet je poln napuha —

Micka. Že spet se vtičete vmes. Tamle je Vaš svet, pri otrocih.

Primož. Da, da, če ne boste kot otroci — — — (Mrmra dalje zase.)

Četrți prizor.

Mina (pride v hišo. Na drugo stran peči postavi pehar krompirja in ga prične lupiti.) Ali še sedaj nisi izbrala? Seveda, če vas več takih izbira, dalje traja, kakor maša z leviti.

Janez. Micka se kuja.

Micka (naglo in užaljeno). Ker se ti ne ponuja.

Mina. Uh, ti greben tak, ti.

Micka. Saj sama vem, da sem vse jaz, vse.

Janez. Micka, take te res še nisem naletel. (Se odmakne.)

Primož. Deklina, ali imaš jezik za to, da skrivaš, kar imaš v srcu, ali za kaj drugega?

Mina (se nagne ob peči proti dedu). Oče, pustite ju, kaj bi silili. Pregnano sadje ni nikoli dobro. Če nista za skupaj, naj gresta vsaksebi.

Micka (si pomakne ruto na čelo in se opre ob komolec). Le gonite me, saj pojdem sama.

Janez. K nam, kajne?

Peti prizor.

(Tomažin in Drnolec vstopita.)

Tomažin. Dober večer.

Vsi (razen Micke). Bog daj.

Drnolec. Pravzaprav dober dan, ko še ni šlo solnce za božjo gnado.

Mina. Dan se je res potegnil.

Tomažin. In gorko je.

Primož. Za Jurjevo še preveč.

Janče. Boter, poglejte! (Dečka vozita naprežen voz po sobi. Vsak drži svojega konja in ključeta:) Hi - hot!

Mina. Ne kričita! Kje si hodil, Tomažin? Ves dan te ni bilo na izpregled.

Drnolec. Tomažin nima nič praznika.

Tomažin. Imam. Na Gozdašnici sem bil, Mina. Nekaj jesenov in nagnojev sem nakupil.

Drnolec. Ti navlečeš k hiši vsega preveč.

Tomažin. Preveč ni izlepa. — Ne veste, kakšna reč je bila danes na Gozdašnici.

Drnolec. Božvekaj se ne more zgoditi na Gozdašnici.

Tomažin. Za staro slivo, ki še za peč ne bi bila kaj prida, so se tako živo sprli, da peljejo velikansko pravdo zavoljo nje. Danes je bila komisija.

Drnolec. Norci.

Tomažin. Trme. Kar tišče, kot na roge napreženi voli.

Primož. Kaj trme, kaj norci? Krščanske ljubezni ni. In kjer je ni, tam je greh.

Janez (ki je izbiral z Micko in ji večkrat kaj pošepetal ter zaeno poslušal pogovor). Gozdaščani so take krvi. Kadar fantje pridejo od tam v dolino, vedno iščejo boja.

Drnolec. Je menda res tak rod gori.

Primož. Kaj kri, kaj rod? Ljubezni nimajo.

Mina. Kajkrat sem že rekla: Če bi imela deset hčera, ne dam je ne ene na Gozdašnico ne služiti, ne v zakon. Samo zavoljo teh nesrečnih preprirov ne. Kako je v naši vasi lep mir.

Primož. Bog nam ga ohrani.

Drnolec. Mina, po pravici govoriš. Bajtar sem in je ne dam naše na Gozdašnico, ne dam je prvemu gruntarju.

Tomazin (ki je doslej hodil gor in dol, sede k mizi in potoma govori:) Mir, mir, to je res sreča. (Sede.) Ne bom nič motil.

Micka. Mene nihče ne zmoti.

Tomazin. Kaj se ve? Janez bi nemara utegnul drugače povedati.

Drnolec (sede pod okno na klop). Janez, kaj praviš?

Janez. Nič ne vem, boter.

Drnolec. Skrivata.

Tomazin. Nič ne veš?

Drnolec. To je res čudno, če vsa fara ve, samo ti nič ne veš.

Tomazin. Je kar prav. Čimprej si pri Mejaču, Micka, bolje je. Kajne, mati?

Mina. Nič se še ne mudi, ne njej, ne njemu. Zakonskih križev se že še naveličata.

Drnolec. Sami križi tudi niso. Nekaj paradiža je v vsakem zakonu.

Mina. Ne božvekaj. Vsi skušamo.

(Janez in Micka se šepetaje pogovarjata, Micka se mu večkrat nasmehne izpod rute, toda vselej se naglo zresni.)

Šesti prizor.

Marko (na ramenu nosi verigo). Dober večer, možje.

Tomazin. Bog dal dobrega.

Drnolec. Kaj si se šel obešat?

Marko. Hvala Bogu, za enkrat se mi še ni treba.

Drnolec. Počemu torej prenašaš to oguljeno žlajdro po svetu?

Marko (sname verigo z ramena in jo vrže pod klop, kjer je drugo orodje). Našel sem jo.

Tomazin. Posebna terna to ni.

Drnolec. Obogatel ne boš z njo.

Marko. Pa sem je le vesel. Svetopisemska žena je bila tudi vesela, ko je našla izgubljeni denar.

Tomazin. A tako. Potemtakem je bila tvoja?

Marko. Moja in izgubljena deset let.

Primož (tiho vstane od peči in gre gledat verigo).

Marko. Le pogledite jo, oče. Gotovo jo še poznate. Primož (jo ogleduje). Zares je naša. Kam se je bila zamotala?

Marko. Janez, prav, da si tukaj. Pri vašem vozu, tamle pod kozolcem, sem jo dobil.

Janez (se vznemiri). Pri našem? — —

Marko. Da, pri vašem. Ali to ni nič hudega. Vidva, Drnolec in Tomazin, še dobro vesta, ko smo pred desetimi leti postavljali tisti veliki mlaj tamle za Mejačevim znamenjem; takrat sem jo posodil in takrat je izginila.

Tomazin. Ponevedoma se je zamešala med Mejačeve.

Marko. Gotovoda. Janez, povej očetu, da ne bo mislil, kdo je bil pri vozu.

Janez (se odmakne od Micke, neha izbirati in gleda v mizo ter se večkrat ozre na verigo). Bom že. (Nato hitro vstane in gre gledat verigo.)

Tomazin. Marko, le sam povej Mejaču. Tamle za vrtom sem ga prej srečal in je rekel, da pride sem.

Janez (odloži verigo in odkimava z glavo).

Drnolec (se tudi približa). Kako misliš, Janez?

Janez (zgane z rameni). Moram iti vardevat. Z Bogom! (Naglo odide.)

Micka (gleda za njim). Saj se ti ne mudi. (Janez se ne ozre.) Mati, Janez je hud.

Mina. Prej si pa ti bila huda. Bog vas razumi.

Primož (se je v tem vrnil k peči in premišljal s povešeno glavo). Marko, jaz bi je ne bil jemal.

Marko. Nikar ne sitnarite. Svojo reč smem vendar pobrati kjerkoli.

Drnolec. Res je, Marko.

Primož (odkimava z glavo in molči).

Marko (sleče suknjič in ga obeša na kljuko; potoma zadene ob voziček, s katerim se igrata dečka).

Janče (jokavo). No, ata!

Marko (se ozre). U, saj vaju je tudi vsa hiša polna. Ven bi šla.

Cene (vstane in prime svojega konja). Ali kar koj?

Primož. Le igrajte se. Pusti jih.

Marko. Pa ostanita. Starčki in otroci so vsi za isto gnezdo.

Sedmi prizor.

Mejač (vstopi golorok). Dober večer. No, sedaj nas je ravno za en pod.

Marko. Ali ti je Janez že povedal?

Mejač. Ne vem, kje je Janez. Se mi je zdelo, da je pri vas.

- M i n a (pospravi krompir in prisede k Micki ter ji pomaga izbirati). Saj je bil pri nas. Ali ga nisi srečal? Toliko, da je odšel.
- M e j a č (sede na klop k peči, kjer je sedela Mina). Jaz sem prišel za skednjem, zgrešila sva se. Torej, kaj bi mi bil povedal?
- M a r k o. Vidiš, tole verigo sem našel. (Jo potegne izmed orodja.)
- M e j a č (se zasmije). No, če nimaš boljše novice, ta pač ni vredna Janezove pošte.
- M a r k o. Le potrpi. Vidiš, to je tista veriga, ki sem jo pred desetimi leti izgubil, ko smo mlaj postavljali.
- M e j a č. Kje je vendar bila? Menda je tiščal sam hudobec rep nanjo.
- M a r k o. Ne ugameš?
- M e j a č. Kako bi ugibal? Ali si jo tamle (pokaže skozi okno) potegnul iz vrtinca, kjer ima vodni mož vrata pod zemljo?
- M a r k o. Pri tvojem vozu je bila.
- M e j a č (plane kvišku, prime verigo in jo ogleduje). Oho, prijatelj, ne boš! Veriga je naša. Ti se motiš.
- M a r k o. France, potrpi, da ti razložim. Tomažin, ali se spominjaš, ko sva bila še fanta in sem jaz od Balantinčkovke, veš, one stare gostje iz naše bajte, kupil za petinštirideset krajcarjev dva konca verige. Ali se še spominjaš?
- T o m a ž i n. Od Balantinčkovke? (Razmišlja.)
- M a r k o. Le pomisli.
- T o m a ž i n. Res je. Zdaj sem se spomnil. Po sv. Petru tista nedelja je bila. Tako vem, kot bi bilo danes. Kopat sva se šla, ko je stara sedela pred hišo in ti ponudila verigo. Saj sem ti še en groš posodil.
- M a r k o. No, in sedaj poglej France, dva konca sem kupil in ta dva mi je zvaril kovač Koplroček. Deset krajcarjev sem mu plačal, da je naredil še kavelj. No — to sta ta dva konca in tu je kavelj. Vidiš.
- M e j a č. Vse to je lahko res, ampak to ni res, da je to tista veriga. Veriga je naša, od nekdanja naša. Dobro jo poznam.
- D r n o l e c. Veriga je veriga. Mejač nima samo ene in Marko, ti jih imaš, da jih dva ne neseta. Naj je tvoja ali naj je tega, ni vredna, da bi besedovali zaradi nje. Pravim jaz.
- M a r k o. Vredna ali ne vredna. Ampak tako je med poštenimi ljudmi, če najdeš staro podkev mojega konja, mi jo boš nazaj dal, dasi ni vredna dveh grošev.
- M e j a č. Potemtakem jaz nisem pošten človek.
- T o m a ž i n. France, kaj pa to? Ne tako, ne smeš.
- M e j a č. Saj si ga slišal.
- M a r k o. Kako si slišal, Tomažin? Ali sem mu rekel kaj čez čast?
- D r n o l e c. Ne besedice ne.
- M e j a č. Tebe ni nihče nič vprašal.
- D r n o l e c. Od zlomka, naj me vpraša ali ne. Ušes pa le nimam zabitih.
- M e j a č. Imaš jih, če nisi slišal, ko mi je rekel, da sem verigo takorekoč ukradel; ukradel, da veš.
- T o m a ž i n. Ne, ne, France. Togota te obseda.
- M a r k o. Da si na celem izmišljuješ take reči, to je res preneumno. (Se obrne užaljen proč.)
- M e j a č. Vsi za pričo, če sem si kaj izmislil. Zakaj si mi pokadil pod nos o poštenih ljudeh in o stari podkvi? Mar sem tako nespameten, da ne vem, kakšne roge imajo te besede. To se pravi: Mejač, ti si verigo ukradel. Ho, Mejač pa tat! Imamo že toliko vsega, da ne bomo k tebi na posodo hodili, kaj šele kradli. Sram te bodi!
- M a r k o. Prijatelj — — —
- M e j a č. Išči prijatelje med poštenjaki, jaz nisem.
- T o m a ž i n. France, lepo te prosim, tega vendar nihče ne trdi.
- M e j a č. Z njim vlečeš. Je že dobro.
- M i n a (ki je mirno poslušala prepir, vstane izza mize in stopi k Mejaču). France, v botrinji smo, nikar se ne prepirajmo. Sprijaznita se. Marko!
- M a r k o. Ženska, molči. Če se ta prepira po sili, ne morem kaj, jaz se ne. Za pravico se poganjam in nič drugega.
- M i n a (pobere fižol v posodo in gre; pri vratih sune verigo z noگو). Da bi te bila rja snedla! (Odide.)
- M e j a č. Ha-ha-ha! (Ironično.) Rja! Seveda, meni naj vse rja sne. Še strelo pokličiči na hišo, na hlev, na živino, ko smo v botrinji. Ha-ha!
- (Otroka sta pustila igranje, odvezala konjička in vsak s svojim pod pazduho sedla k dedu.)
- P r i m o ž (je pazno poslušal in večkrat želel poseči vmes; sedaj se dvigne in stopi pred Marka). Sin, vrni verigo. Od svojega priboljška ti popustim trikrat toliko kot je vredna. Vrni jo, France. Živimo v božji ljubezni.
- (Oba soseda si kažeta hrbet in gledata skozi okno.)
- T o m a ž i n. Primož, kakor Zveličar ste govorili. (Prime Marka za roko in ga vabi k Mejaču.) Sezita si v roko in Bog daj srečo. Cene, vzemi verigo in jo nesi domov.
- C e n e (poskoči s klopi in prime verigo).
- M e j a č. Pusti jo.
- M a r k o (gre že proti njemu, se ustavi). Na, bodi se z volom. (Izmakne Tomažinu roko.)

Mejač. Bodi se z volom . . . Hvala lepa. Prej sem bil tat, sedaj vol — in če nesem verigo, svojo verigo domov, potem mi poreče ropar.
Marko. To je že od sile. (Udari po mizi.) Ali si obseden?

Osmi prizor.

Janez (vstopi). Kaj se pripravate?
Micka. Oh, Janez, lepo te prosim, pomiri jih. Zavoljo te ničvredne verige — poglej —
Janez. Boter Marko in Vi, oče, nikarta no, saj ni vredna besedi, naj bo čigaver hoče.
Mejač. Tiho! Torej ti tudi držiš z njimi? Kakopa, ker te je zmotila ta nastava. (Pokaže na Micko.)
Marko. Tega ne boš očital moji hčeri. Kdaj se je komu ponujala?
Drnolec. Prav, prav, Marko. Micki lahko pripeljem takega ženina, da bo ves tvoj grunt v žepu prinesel, da veš, Mejač. In bi se ponujala!
Mejač (zaničljivo). Takle bajtar! Ti boš dobil ženina, ti!
Marko. Ali ga dobi, ali ga ne dobi, vseeno. Vašemu se ni ponujala.
Mejač. Če le utegne, je pri nas; kaj boš tajil?
Janez. Oče . . .
Marko. Seveda je pri vas, ko vam hodi plet in grabit za božji lon, kajne?
Tomažin. Za božjo sveto voljo, soseda, nehajta!
Mejač. Zakaj mi oponaša? — Dekle, koliko sem dolžan? Račun! (Potegne mošnjo iz žepa.)
Micka (plane izza mize). Ali slišiš, Janez? Ne maram ne denarja, ne ženina. Pustite me. (Hitro iz hiše.)
Janez (hoče za njo in prime za kljuko). Micka!
Mejač. Fant nazaj, da boš za pričo. (Janez pripre duri in se nasloni nanje.)
Tomažin. Nehajta soseda, lepo vaju prosim. Na ta način ne smeta. Če bomo začeli drug drugemu pometati pred durmi, bo vedno vse smetno. Ne kidajmo starega gnoja.
Marko. Ta ga kida.

Mejač. Le dajmo ga, da vidimo, kje je večji kup, da izkidamo vse vole in tatove in druge vnebovpijoče grehe. Le dajmo ga!

Drnolec. Le čemu tako vreščiš? Nazadnje utegneš naleteti na hudobnega človeka, ki ti pljune pred nože in poreče: Če svinjo v rillec suneš, pa zakruli.

Primož (plane od peči in dvigne jezen palico nad Drnolca). Drnolec, sramuj se svojega jezika! Fej! — France, ne meni se za strupeno besedo, vzemi verigo in v božjem miru naj bo, kakor sem rekel. Plačam jo, trikrat jo plačam.

Mejač. Nočem, pravica naj se izkaže.

Drnolec (mrmraje). Trma prevzetna.

Marko. Le naj se. Pa bo meni pokazala, ne tebi.

Mejač. Pokazala ti bo in dokazala, da si kradel ti meni, ne jaz tebi.

Marko (vzkipi). Kaj sem kradel?

Mejač. Pravda ti pove. (Se obrne proti vratom, kjer je sin.) Janez domov! Nimaš nič opravka pri ljudeh, ki dolže tvojega očeta tatvine.

Janez (stopi korak proti očetu in miri). Razburjeni ste in boter tudi. Zato se ne bosta toževala.

Tomažin. Imejta pamet in prijatelji bodimo.

Mejač (prime Ceneta za roko in ga potegne seboj). Imam pamet, zato grem pokidat gnoj, ki mi ga je tale nametal pred duri. Pojdimos!

Marko (zagrabi verigo in jo dvigne). Na jo! Je ne maram.

Mejač (med vrati). Izročil mi jo boš drugod, tu je nočem. (Potegne za seboj Ceneta, ki stiska konjička pod pazduho in se ozira za Jančetom. Za njim odhaja tiho Janez.)

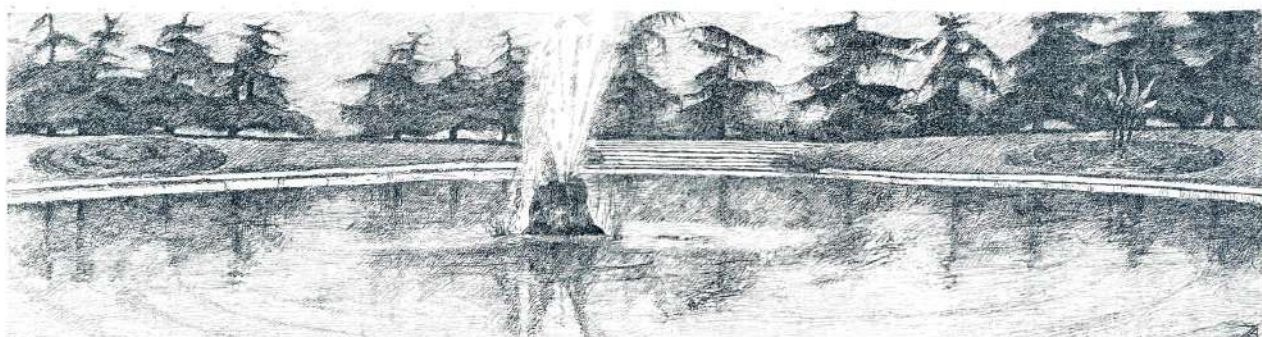
Primož (se dvigne z naglico, ves tresoč se kliče). France! France! (Hiti za njim, pa se mu vrata zapro. Se okrene in obstoji sredi sobe.) O Bog, greh se je začel in greh bo rodil greh, o-o-o—

Marko (vrže verigo pod klop.) Molčite! Ne greh, začela se je pravica!

(Zavesa naglo pade.)

F. S. FINŽGAR: VERIGA.

Drama v treh dejanjih.

Drugo dejanje.

Pozorišče: Soba prvega dejanja. Veriga leži na istem mestu pod klopjo poleg orodja, med katerim je sekira, tako da jo občinstvo vidi. Na klopi ob peči sloni prazen škaf. Križev ponedeljek, štirinajst dni po sv. Juriju. Marko sedi pri mizi in lista po pratiki. Mina na drugem koncu mize krpa obleko.

Prvi prizor.

(Marko in Mina. — Ko se dvigne zagrinjalo, oba nekaj hipov molčita. Mina večkrat pogleda moža preko šivanja, nato izpregovori rahlo.)

Mina. Dolgo jih ni od križeve procesije.

Marko (lista dalje in molči).

Mina. Marko, tako si zamišljen.

Marko (zapre pratiko in jo dene na policičo ob oknu). Oh, moj Bog! (Se podpre s komolci na mizo.)

Mina. Zboliš mi od tuhtanja.

Marko (se ironično nasmehne v mizo). Saj sem že bolan.

Mina. Zares se bojim, ko nič ne spiš. Vse noči te slišim, kako se obračaš in mrmraš.

Marko. Saj pravim, da sem že bolan.

Mina. Bolan, bolan! Bolan še nisi. Boli te samo srce.

Marko. Srce in duša, vse me boli.

Mina (neha šivati. Kratka pavza. Mina gleda moža, potem se ozre pod klop na verigo.) Ta nesrečna veriga! Kakor kača, vsa polna strupa, leži zvita tamle.

Marko. V verigi ni strupa. Strup je v Mejaču.

Mina. Če je v njem, naj ga ne bo v tvojem srcu.

Marko. Naj ga ne bo? Saj vidiš, da ta strup kar srši od njega vame, nate, na našo hišo, na vse! Vse je zastrupljeno, vse križem zastrup-

ljeno in bi ne bil bolan — bolan — — (Se potrka po glavi.)

Mina. Nikar, Marko. Lepo te prosim. Kri ti izpije to tuhtanje. Kaj nam njegova jeza? Kristus nas je učil: Če je tvoj sovražnik lačen, mu daj jesti, če je žejen, mu daj piti in nosil mu boš žerjavico na glavo. Tako naredimo.

Marko. Ha - ha! Mejaču žerjavico. Da, da, žerjavico. Vsaka dobra beseda je pri njem žerjavica v smodnik: buuh — zroji in te vgrizne.

Mina. Saj mu še nisi dal lepe besede.

Marko. Nisem dal — kako? Trikrat sem že zinil, da bi ga nagovoril, pa vselej se zaokrene, če me sreča, kot bi gada zagledal. Kako bom potlej? (Se zagleda v strop, žena pomolči.)

Mina. Ali misliš, da te je res šel tožit?

Marko. Gotovo.

Mina. Ne verjamem.

Marko. Počakaj, boš kmalu verjela.

Mina. Jaz bi mu verigo vrgla nazaj.

Marko. Ne! Naj se le izkaže pravica.

Mina. Pravica? Saj je ni pravice. Veš, če je že nočeš dati nazaj, jaz bi jo potopila tamle doli v našo krnico, v tisti vrtinec, ki je brez dna, da je do sodnjega dne ne bi bilo več na dan. Ni vredna ene ure, ne, ene same minute tega trpljenja ni vredna.

Marko. Ni vredna, ni vredna — — — (Se naglo dvigne.) Mina, pazi, da se je ne dotakneš ne ti, ne kdorkoli od naše hiše. Pod noge se mu ne dam, ne, Mejaču že ne (udari ob mizo), in če zapravdam pol grunta. (Se izprehodi po sobi in obstane ob oknu, tako da kaže ženi hrbet.)

Mina (po kratkem molku). Marko, jaz pa z Lizo poskusim. Boš videl, žene vaju spravimo.

Marko. Le poskusi, kar poskusi in se opeci.

Imaš koj priliko. (Se obrne proti ženi, s prstom kaže skozi okno.) Po vodo je prišla Mejačka, vidiš jo.

Mina (pogleda skozi okno, nato naglo odloži šivanje in vzame škaf). Zares poskusim, ona ni taka. (Odide, Marko strmi v okno.)

Drugi prizor.

Primož (z njim ob roki Janče v nedeljski obleki; med vrati se srečata z materjo). Janče, ali si bil priden za procesijo?

Janče. Tako priden, da sem zaslužil sat medu. Kajne, očka, da ga dobim?

Primož. Dobiš, seveda ga dobiš. (Postavi palico k peči in sede.) Samo še malo ga moraš doslužiti.

Janče. Kako?

Marko (se ozre od okna). Kje je Micka?

Janče. Ne vem, ate. Je nisem videl. Menda je zadaj. (Se obrne in stisne k dedu.) Kako doslužim sat medu?

Primož (vzame z zapečka debelo knjigo in jo odpre). Tukaj mi glasno in lepo preberi, potem dobiš.

Janče. Ali tukaj?

Primož. Tam, kjer je podobica.

Janče (bere počasi in monotono). Bukve Izaija preroka. Vpij in ne jenjaj, kakor trobenta povzdiguje svoj glas in oznanuj mojemu ljudstvu njegove hudobije. Glej, v pravadah in prepirih se postite in se bijete s pestjo neusmiljeno. Odpravi s sebe verigo in jenjaj prst iztegovati proti bližnjemu in govoriti, kar ti nič ne tekne...

Marko (je gledal ves čas skozi okno, se hipoma zakrohoče, nato se naglo obrne in ukaže jezno). Janče, molči! — Oče, nalašč ste mu dali brati te besede, da me bijete. Otroka šuntate zoper očeta. Sram Vas bodi! Tja bi gledali na vodnjak, kar se je zgodilo — ho, to so obsedenci! Ne bom trgal verige s sebe — kar molčite, sicer vržem knjigo v ogenj.

Primož. Sin, na ta način ne boš užival pokoja Gospodovega, ne boš nikoli. (Zapira knjigo.)

Tretji prizor.

Mina (pride razburjena v hišo in dene prazen škaf na klop). Sveta Pomačalka!

Marko. Ha - ha - ha, ali si se opekla?

Mina. To je res odsile. Zarezati je hotela vame, pa ji je še za to beseda umrla na jeziku. Samo zobe mi je pokazala, kakor pes.

Marko. Sem videl, vse sem videl. (Stopi sredo sobe, roke v žepu, pred deda.) No, oče, in Vaše pridige, ha?

Primož (resno in mirno). Sin, ne boš užival pokoja Gospodovega.

Mina. Vsaj Vi ga ne dražite, ko vidite, da je ves bled od žalosti.

Primož. Janče, pojdiva v ulnjak po med.

Janče (skače krog deda in se ga drži za roko). Sat medu, sat medu, oho! (Odideta.)

Četrty prizor.

Mina (sede k šivanju, Marko hodi gor in dol). Ne, tega nisem mislila.

Marko. Jaz sem pa vedel in sem vesel, da si tudi ti poskusila. Strup, sam strup piha iz njega — vse je zastrupil — svoje, naše, vse, kakor bi se vlegel satan čezinčez. (Molk. Mati vzdihne in vbada dalje. Marko se hipoma ustavi in nestrpnost vpraša.) Kje vendar hodi Micka?

Mina. Vsak hip mora priti. Videla sem jo za vodo gori in Tomažinova Manca je šla z njo. In za njo — prav za petami — seveda Mejačev.

Marko. Mejačev? Naj ji le bije na pete. Ne bo je imel, naše že nikoli ne. Rajši jo dam zadnjemu bajtarju ali pa dninarju na roke.

Peti prizor.

Micka (odvezuje ruto). Vroče je.

Marko. Ni čuda, ko si bila tako blizu ženina.

Micka. Kaj pa to pomeni, oče?

Marko (stopi prednjo). No, še tega je treba. Pomni, deklíč: Mejačevega mi pusti pri miru. Ali si razumela?

Micka (zravnavava ruto ob predalniku in jo vklada). Kaj imam z njim, da rohnite nad mano?

Marko. Kdovekaj? Kdo je pa šel s teboj iz cerkve, kaj?

Micka. Mejačev že ne.

Marko. Pa za teboj, je vseeno.

Micka. Cesta je prosta, jaz mu je ne morem graditi.

Marko (ji zagrozi). Ne togoti me!

Mina. Ne jezika, Micka. Pojdi in se preobleci, potem zakrpaj tole do konca. Popoldne greva osat pulit iz pšenice.

Micka (nejevoljna molče odide).

Šesti prizor.

(Micka sreča med vrati Drnolca, ki vodi seboj Jurjevega Boltežarja z Gozdašnice. Fant tridesetih let, kozav, pod nosom redke brke, rdečelas, hodi gugaje se, kot je hoja hribovcev. Micka stopi nazaj in jima podrži vrata odprta.)

Drnolec. Tako je lepo, Micka. Poštenim ljudem se postreže. Ti znaš to reč. (Jo potaplja po rami.)

Micka (ga s komolcem odrine). Sitnež. (Hitro odide.)

Drnolec. U, kako smo naburjeni!

Mina. E, on jo je malo trdó prijel.

Drnolec. Nikar, Marko. Boga zahvali, da imaš tako hčer.

Boltežar (se nerodno ogleduje po sobi). Dober dan.

Marko. Kajne, Jurjev z Gozdašnice?

Boltežar. M-ha.

Drnolec. Pravzaprav nič več Jurjev. Stari mu je izročil. Je že gospodar.

Mina. Lepa kmetija.

Drnolec. Menda že. Do dvesto oralov sveta — vse skupaj ho, kakor kraljestvo.

Marko (ponuja stol). Sedita.

Drnolec. In še denar na kapitalu.

Boltežar. Drnolec, nikar ne povejte vsega. Denar se mora skriti.

Mina. Kam sta se namenila?

Boltežar. I, tako.

Drnolec. I, tako. Kako? Vole kupujeva. Marko, ti imaš en par na prodaj.

Marko. Bom imel, na jesen.

Drnolec. Če se pa pošteno plača, tudi prej, ali ne?

Boltežar. Pokažite jih.

Mina. Ali ne bodo naši pretežki za hribe?

Drnolec. Beži no. To pomlad je prodal stari Jurjevec take voli, da so most podrli pred klavnico.

Marko. Torej poglejmo.

Drnolec. Seveda, skozi zid jih ne bomo kupovali. (Vstanejo in gredo.)

Marko (se obrne med vrati in pokima ženi). Mina, prinesi — —

Mina (prikima). Je že dobro.

Sedmi prizor.

Mina. Nič ne vem, če gre tu za vole. (Vstane in jemlje kozarce s predalnika ter jih postavi na mizo. Iz miznice vzame hleb kruha in nož, šivanje dene na klop k drugemu oknu.) Drnolec mešetari za vse kaj drugega. — Ga poznam, saj je zagrozil Mejaču, da dobi Micki drugega ženina. — Čeprav. Meni je zdaj vseeno. Bogastvo je veliko pri Jurjevi hiši, otroci so tudi že vsi izplačani. Stradala ne bi na Gozdašnici — tukaj pa sam pekel.

Osmi prizor.

Micka (preoblečena delavniški z belim predpasnikom). Kaj ste rekli, da naj šivam?

Mina. Tole zaplato prišij do konca. (Ji kaže.) Potem pa na komolcu tudi nekoliko zavleci.

Micka (ogleduje rokav). Komaj je vredno dela.

Mina. Vredno, vredno. Potrebno je. Za v cerkev seveda ni, ali za v les že še gre.

Micka (se namrdne, primakne stolček in si pripravlja šivanje).

Mina. Veš kaj, dekcle, taka ne boš. Zadnje dni kar pihaš. Le kje si se vzela? Teža ne trpim, kratkomalo ne. (Razburjena vzame steklenico in gre po jabolčnik.)

Deveti prizor.

Micka (roke ji omahnejo v naročje). Ali sem res taka? Prej oče, zdaj režé še mati nad menoj. — Sklenila sem, danes zjutraj sem sklenila, ko sem šla v cerkev, da naj nihče ne zve, še slutiti ne smejo. In vsi moji sklepi? Nič ne drže. Zakaj me ne razumejo? Kakšna naj neki bom, ko me vse mori in ujeda. — (Se ozre proti Mejaču.) Oh Janez! Ko bi zdajle stopil predme, v lice te udarim zaradi teža trpljenja, in vendar vem in čutim, da je moja pot tječaj, k njemu — Jokala bi — ne, ne bom, nočem. (Začne šivati.)

Deseti prizor.

Primož (z Jančetom, ki vgrizuje kos kruha, namazanega z medom; gresta k peči.)

Janče (brblja). Mmm je dobro. Vidiš, Micka? Očka, ali naj še berem? Za vsako stran zaslužim medu. No, očka? (Ga vleče za rokav.)

Primož (se ne zmeni za Jančeta, gleda Micko, ki šiva in se ne ozre). Kdo je vodil procesijo, Micka?

Micka. I kdo? Sv. Volbenka cerkvenec menda ne. Primož (gleda v tla in črta s palico po njih). Hm — današnja mladina, kam pridemo . . .

Micka. Spet pridiga. Vse me draži, vse grize in objeda: Oče, mati, Vi, prav vsak, kdor utegne.

Primož (ji požuga). Dekle, ne pregreši se.

(Pavza. Janče se naslanja ob deda in já, Micka šiva, ded riše po tleh.)

Micka. Kaj pa mešetari Drnolec z Boltežarjem? Primož (mrzlo). Vole gledajo.

Janče. Mejačev Janez pa v lino stoji in tako grdo gleda, jeli, očka?

Primož (pokima).

Janče. Drnolec mu je takole v lino pokazal (naredi figo), potlej se je takole udaril (se potolče po žepu). Janez mu je pa pest pomolil skozi lino in kar škripal je od jeze.

Micka. Kaj so pa Mejačevemu mar naši voli?

Primož (gledaje v tla). Voli ne, ker jih Boltežar ne kupuje.

Micka. Kaj potem?

Primož. Ti si tisti vol, ti. Barantija gre zate.

Micka (se srepro ozre). Takle rdečman hribovski! Hahaha!

Enajsti prizor.

Mina (pride v sobo in postavi jabolčnik na mizo.

S predpasnikom briše po mizi in razvrsti kozarce.) So že pred durmi. S kupčijo ne bo nič.

Saj bi vole tudi težko utrpeli. Kajne, oče?

Primož. Težko, težko.

Mina (pogleda v Mickino šivanje, bolj tiho). Ti se nikar ne drži, ko so tuji ljudje v hiši. Sram me je.

Dvanajsti prizor.

(Drnolec, Boltežar, Marko vstopijo.)

Mina (jim gre naproti). No, Drnolec, ali niso voli, kakor se spodobi?

Drnolec. So. Ampak Marko jih je ogrebel tako visoko, da kar v ušesih zaboli.

Boltežar. Kaj v ušesih, v žepu bi me zbolelo, v žepu. (Sega z roko v žep in pocingljava z drobižem.)

Marko. Dobra roba, dobra cena. Sedita in pri-griznita.

(Sedajo, mati naliva kozarce, Micka ogleduje Boltežarja in se muza.)

Drnolec (prime čašo). Na dobro zdravje!

Marko (trči). Bog daj srečo!

Drnolec. Micka, hej, pridi bliže in trči z nami.

Mina. No, pa pojdi! Na, moj kozarec.

Micka. Saj sem res žejna. Prileglo se mi bo.

(Odloži šivanje in vzame materi kozarec.)

Drnolec. Najprej mladina! Boltežar, ti trči z njo!

Boltežar (nerodno dviga kozarec). Če se ti ne zdi zamalo.

Micka. Kaj bi se mi zdelo? (Hitro in krepko udari ob Boltežarjev kozarec, ki se nagne, da se pijača razlije.) Na zdravje, Boltežar!

Drnolec. Da bi te, Micka, to je ogenj!

Micka (se zasuče in obriše ustnice s predpasnikom). Nismo mi dolinci kot lena voda.

Drnolec (sune Boltežarja s komolcem). Dobro bi bilo v hribe nekaj tega dolinskega ognja.

Boltežar (ki se briše z rokavom). Aha, v hribe, Micka.

Micka (postavi čašo na mizo in se vrne k šivanju). Le ponj, če ste fantje zato.

Marko. E, hribovci imate že svoj ogenj. (Kaže s palcem, da méni denar.)

Boltežar. Imamo, o tisto pa. (Se potrka po telovniku.)

Micka. Čemu bi vam bila, takim kraljem, dolinska revščina?

Drnolec (naliva). Se že prepirata. Kar prava pot je tale. Zato pustimo volovsko kupčijo in se pomenimo. Marko, saj razumeš, ne?

Marko. Kaj bi ne? Saj nismo otroci.

Trinajsti prizor.

Radgand (gostja vstopi). Mina, petelina sem ti prinesla.

Mina. Kakšnega petelina?

Radgand. I no, tvojega. Na ognjišče sem ga dela. Pogledat ga pojdi.

Mina (naglo ven in pusti vrata odprta). Oh, naš koconogec! (Se vrne.) Kje si ga dobila?

Radgand. Kje? Tamle za hišo. Za Mejačevim vrtom je grozno zavekal, planil na plot, cepnil z njega in je bil mrtev.

Marko. To ga je nekdo ubil.

Radgand. Seveda ga je.

Drnolec. Kdo je ta zverina, da mu je ubogi petelin na poti?

Radgand. I, no. (Gestikulira s prstom proti Mejačevi hiši.) Dobri sosedge.

Drnolec. Haha, Radgand. Ti znaš vščipniti. Slišiš, Marko? Dobri sosedge, hahaha.

Marko (kvišku). Čakaj me, hudoba!

Mina (zadržuje moža). Radgand, ali si ga videla?

Radgand. Videla ga nisem, ampak slišala, kako je bentil za hlevom.

Marko. On je, Mejač. (Hiti ven.)

Primož. Marko, ne delaj v jezí. O sin — (Marko že zunaj.) Greh rodi greh — — —

Drnolec. Primož, ne sitnarite. Kaj bi gonili veninven toisto. Tamle je greh, pri Marku ga ni. Ali naj mu pusti, da mu vse pobije? Ha, jaz bi mu posvetil.

Marko (zunaj). Na, požeruh, da si zamašiš lačno grlo.

(Vsi se zberó pri oknih razen Primoža in Jančeta.)

Drnolec. Prav pred nože mu je vržel petelina.

Mejač (zunaj). Tvoje je bolj lačno, ko verige žre. Na ga!

Micka. Nazaj ga je treščil.

Marko. Kakšne verige? Lažeš! Kurji pobijalec!

Drnolec. Tako je.

Mejač. Krepanih prašičev še nisem prodajal, kot ti, slepar.

Marko. Pa si kravam vime za semenj napihaval, goljuf!

Primož (ves čas spremlja trpečega obraza prepír in vzdihuje).

Drnolec. Mejač je cigán.
 Mina. Stepeta se. Jaz grem mirit. (Gre ven.)
 Mejač. Ne boš več vozil po naših ozarah.
 Marko. Boš pa še ti krave v košu nosil čez moj svet na pašo.
 Drnolec. To je beseda.
 Mejač. Sram te bodi, z versko stranko voliš, pa si kakor rokovnjač.
 Marko. Sram naj bo tebe, ko oblezeš vsa božja pota, pa držiš z brezverci, hinavec.
 Micka. Mati miré. Mejač se je skrtil za ogel.
 Drnolec. Kamen naj mu zabrusi v pamet.
 Primož (ki se je čezdalje bolj razburjal, se dvigne jezno). Kaj zijate in iztegate jezike? Hudobneži, lažnjivo seme. — Janče, pojdiva od tod, kjer kakor kalna voda mečejo iz sebe blato. Pojdiva. (Prime dečka in ga pelje ven. Ostali odstopijo od okna in sedejo na svoja mesta.)
 Boltežar. Če še enkrat napade, grem ven in pokažem, kako se na Gozdašnici sprimemo.
 Drnolec. Ti, ti, Boltežar, ki imaš roke kot kladiva.

Štirinajsti prizor.

(Marko in Mina se vrmeta.)

Marko (ves razburjen). Ali si ga slišal, Drnolec?
 Drnolec. Cigán je. Toda pošteno si mu jih robil.
 Mina. Kaj koristi, ko mu ne prideš na konec.
 Drnolec. Tako ti opleta z jezikom kot krava z repom. Kamor mahne, je madež.
 Marko (hodi gor in dol ves nemiren). Kakor sem rekel, vse je zastrupljeno, vse, vse je sam strup.
 Mina. Nič ne maraj, Marko. Na duši naj ima petelina, ti se mu pa ogni s senenim vozom, sicer ne bo konca.
 Drnolec. Ogní? Nič se ne ogibaj. Kar toži ga. Toliko je že vreden ta petelin — v vasi ni bilo večjega in lepšega — kot tistale obrabljena žlajdra. Marko, pij!
 Marko. Saj res, kar peče me.
 Mina (vsa v skrbi ga prime za roko). Na jezo nikar!
 Marko. Pusti me. Čim preje grem s tega sveta in iz te pasje soseščine, bolje je.
 Mina (na jok). Marko! (Mu vzame kozarec.) Pomisli, kaj govoriš, lepo te prosim.
 Marko. To govorim: zob za zob. Takoj mu pokažem. Veš, Drnolec, tistale Mejačeva hruška sega semkaj na mojo pot in na moj vrt. Vse veje odsekam.
 Drnolec. Smeš jih, paragraf govori zate. Le brez skrbi.
 Marko. In koj, precej jih bom — — (Seže po sekiri v kotu.)

Micka. Oče, ne v jezi, počakajte.
 Mina (stopi k njemu in prime sekiro). Vsaj do jutri počakaj, da se zve o petelinu.
 Marko. Nič do jutri. Že vem dovolj. Pusti me, sicer me razžene —

Petnajsti prizor.

(Skozi vrata pride Primož, ob njem Janče in Cene, ki joka.)

Primož. Pomota, ljudje božji, pomota, oh, in toliko greha.
 Marko (postavi sekiro na tla). Kakšna pomota?
 Primož. Cene, povej.
 Cene. Jaz — sem — pe-pe-teli-na — (Joka.)
 Drnolec. Kakršno drevo, tak sad.
 Primož. Molči, Drnolec. (Rahlo dečku in ga boža.) Le povej, Cene, vse po pravici.
 Cene. Naše kure so brskale — — pa pa sem vzel poleno in zadel — va-va-šega ko-kocnogca.
 Drnolec. Ko so ti ate rekli.
 Cene. Nič niso rekli va-vašega. So rekli za vse, da jih —
 Marko. Nič ne vem, če ni to Vaše delo, oče?
 Primož. Sin, ne bom pohujševal pred grobom.

Šestnajsti prizor.

Tomažin (in Janez, ki ostane v veži, da se vidi). Preklicano sta se častila, Marko.
 Drnolec. Ali ni Mejač grdun?
 Tomažin. Oba jezna.
 Primož. Oba enaka.
 Tomažin. Janez, pojdi noter. To se mora poravnati.
 Marko (mu obrne hrbet).
 Janez (srepe pogleda Boltežarja, potem Micko, ki mu skriva lice). Na lepe reči si naletel, Boltežar.
 Boltežar. Aha, lepe.
 Drnolec. Na zares lepo stvar! (Pokaže na Micko, ko se Janez obrne proč.)
 Janez (Marku). Boter, ne zamerite, Tomažin me je spravil semkaj.
 Marko. Je vseeno, če bi te ne bil.
 Tomažin. Ne tako, Marko. Oba prečno vidita. Zaradi petelina pa tak vrišč.
 Janez. In ko ga niso naši!
 Tomažin. Zlepa se domenimo, da bo konec tega. Vsa vas trpi.
 Marko. Vsa vas — kaj vas? Jaz, jaz! Pogledj me, da se ves tresem; v grob me spravi to.
 Janez. Boter, ne samo Vas. Le pomirite se. Je pri nas takisto, da ni več živeti.
 Marko. Zakaj me pa toži po krivici?

Tomažin. Saj te ni tožil.
 Mina. Ali veš, Tomažin?
 Tomažin. Tako sodim za gotovo. Janez, govori ti.
 Janez. V mestu so bili oče, to je resnica. Toda o tožbi doma nič ne vemo, vsaj jaz ne.
 Drnolec. Mejač je potuhnjenec.
 Janez. Čez očeta ne boste tako govorili.
 Mina. Drnolec, molči in ne segaj v besedo. Bo spet prepir.
 Primož. Prav, Mina, prav. (Žuga Drnolcu s palico.)
 Janez. Glejte, boter, vse naredim, da bo spet mir med nami.
 Marko. Nič ne maram. Mir naj mi da, to mu povej.
 Tomažin. Janez, to je lepo od tebe, da si prišel in da si za spravo. Zato pa pojdiva sedaj po očeta in ga sem pripeljiva. Tu se je sovraštvo začelo, tu naj neha. Kjer smo se sprli, tam se bomo spravili.
 Marko. Če ni šel tožit, sicer naj mi ne hodi pred oči.
 Janez. Dobro, kar pojdiva.
 Tomažin. Micka, jeseni pa vidva z Janezom dokazeta, da se imamo spet radi, kajne.
 Micka. Janez dokazuje že dve leti.
 Drnolec. Moška beseda, Micka. Ali mar nisem slišal zadnjič? Ne boš, Janez. Mi meljemo moko za boljšo peko.
 Janez. Ali res, Micka?
 Micka (z gesto na Boltežarja). Saj vidiš, če imaš oči.
 Tomažin (ga prime za rokav). Janez, pustimo to, draži te. Pojdiva.
 Marko. Ampak če je tožil?
 Tomažin. Veš, da ni. In če bi bil, mora preklicati. Sicer je že štirinajst dni. Saj nisi dobil pečata od sodišča?
 Marko. Nisem.
 Tomažin. No torej — — (Proti vratom z Janezom.)

Sedemnajsti prizor.

Birič. Dober dan, možje.
 (Vsi osupnejo.)
 Drnolec. Kaj dobreža, Mihel?
 Birič. Dan imate, Marko Ratej.
 Marko. Dan? Hahaha, ali vam nisem pravil?
 Birič. Zaradi tega, pravi tu paragraf, ker ste si nekaj menda prilastili — —
 Marko. Za tatu me je tožil — —
 Drnolec. Janez, vidiš, to je tvoj stari. Potuhnjenec. Sram ga bodi! In tebe tudi! O, Micka ne bo hodila v tako zlahto, ne bo!
 Boltežar (kaže zobe in se reži). Ne bo, nak, pojde drugam!
 Janez. Micka? (Jo gleda, ona se ne ozre. Pavza.) — Zgovorjeni. Toda, Boltežar, če se v nedeljo večer srečamo — (mu požuga). Cene, ven in domov! (Ga potegne za seboj proti vratom.)
 Boltežar (dvigne obe roki, prva res živahna gesta). Če se v nedeljo večer srečamo, hahaha! (Opleta z rokami.)
 Marko. In mi se bomo tudi srečali. Dva dohtarja vzamem in tukaj bo sodba za vse. Tako komisijo dvignem, da bodo tisočaki pokali. In sedaj bo tudi pokalo. (Zgrabi sekiro.) Precej nad hruško! (Ven.)
 Drnolec. Le brez skrbi! Z Boltežarjem pomagava, če bo treba.
 (Vsi k oknom, mati v jok k peči.)
 Drnolec. Jo že mlati. Pojdiva! Z Bogom, Micka! Kmalu spet prideva.
 Micka. Po vole le, če hočete.
 Boltežar (stopi k njej in ji ponuja roko). Z Bogom!
 Micka. Stran! Pusti me!
 Mina (jokaje). Moj Bog, to življenje!
 Primož. Sami si kurite pekel, sami!
 Drnolec. Z Bogom, Mina!
 (Odhajata. Zunaj se slišijo udarci sekire. Zavesa počasi pada.)

F. S. FINŽGAR: VERIGA.

Drama v treh dejanjih.

Tretje dejanje.

Pozorišče: Prostor sredi vasi. Na desni strani v ospredju odra je Markova hiša, ob hiši na desno od vrat klop. Na levi strani, bolj v ozadju, Mejačeva hiša. Vstريح z njo v smeri njenega zidu proti ospredju ograjen vrtič. Sredi odra visoko drevo. V ozadju vzvišen breg, ograjen s polpodrto ograjo. V daljavi planine. Mimo Mejačevega vrtiča in drevesa vodi pot, ki izgine za Markovo hišo. Solnčno jutro.

Prvi prizor.

Mejač (na tnalu med hišo in vrtičem ostri količke; nekaj narejenih že leži ob tnalu na tleh. Ko količek priostri, ga dvigne proti Markovi hiši, požuga). Danes se izkaže. (Nato ga vrže na tla in seže po drugem.)

Drugi prizor.

Liza (pride iz hiše, ima cajnico in pralico; obstoji pred možem, ki se ne ozre in seka dalje). Kaj boš s količki?

Mejač. Kdovekaj?

Liza. Čemu režiš, ko te lepo vprašam?

Mejač. Za natič ne bodo.

Liza. Stebri za kozolec tudi ne, to sama vem.

Mejač. Če veš, zakaj vprašuješ?

Liza. France!

Mejač (preneha za hip in jo pogleda). No?

Liza. Povej mi, zakaj si tak?

Mejač. Zakaj neki? Zato, ker sem.

Liza. Zato, seveda zato. Saj dobro vem. Te tožbe in pravde! Sam hudobec je zvaril to verigo. — Da si jo privlekel k hiši!

Mejač. Privlekel. — Ali mi je ni prisodila cesarska pravica? Ali niso sodniki sodili: Ukradel si jo, Marko. Vrni jo. — Ali ni potemtakem moja?

Liza. Ni ne tvoja, ne Markova. Naj sodijo sodniki, kakor hočejo. Od samega tega spodnjega je, da veš. Še spati mi ne da, odkar je ta zdraha pri hiši. Zares. In še je ne bo konec te hudobe.

Mejač. Danes bo vsega konec. Ti količki bodo pokazali, kaj je moje in kaj ni. Ne bo vozil križem po našem in mi odjedal njiv. Pol naše brazde je odrezal, ko je oral za proso. In drevesa mi bo obsekaval, kakopa. Poglej maslenko! Same rogovile so jo, tako jo je oklestil. In komisijo je dvignil. Naj jo le, ko ima preveč. Deset let ga bo bolela.

Liza. Ali pa tebe. Kdaj se pa vidi pravdi konec? Vsak pravi: Takole, pa takole in takole — nazadnje pa ni takole, ampak vse drugače. Sedaj si dobil pravdo ti, danes te morda užuga Marko. Priče drže z njim.

Mejač (zasadi sekiro v tnalno). Tak ne klepetaj sama zoper sebe. Ali me nisi silila? Toži, le toži, si gonila venomer. Sedaj pa (jo oponaša) takole, pa takole in nič se ne ve. — Ho, dobro se ve. Pravica je zmagala prvič in bo drugič in bo tretjič. Mora.

Liza. Hm, pravica, ki je nikjer ni. Povem ti, France, da me skrbi. Zakaj morebiti se le motiš zaradi verige.

Mejač (izpuli sekiro in vnovič zasadi v tnalno). Motim? Torej že ti vlečeš z nasprotnikom? Dobro, kar pričaj in prisezi zoper mene, bo najlepše.

Tretji prizor.

Janez (zaspano zdeha, klobuk na čelo, roke v žepu, pride skozi vrata in obstoji ob zadnjih očetovih besedah pred njima). Spet prepír.

Mejač. Molči. (Zaničljivo.) Tak gospod sin, ki leži do osmih, naj drži pri Mejaču jezik za zobmi.

Liza. Če ga pa boli glava.

Mejač. Kaj bi ga ne, ko se pretepa ponoči z Gozdaščani za tistole deklino. (Pokaže na Markovo hišo.) Fant, pomni, če ne nehaš, se poberi kamorkoli.

Janez. Vi se preteplate v pravdah s stotaki, mi pa s pestmi, saj je vseeno.

Liza. Janez, ne jezikaš očetu.

Mejač. Jaz se poganjam za pravico, ti pa za žensko, ki jo ima že drugi.

Janez. Sedaj je še nima.

Mejač. Čeprav ne. Toda vedi, da ti ne boš s to nikoli na Mejačevem; rajši požgem, kakor da bi se ta košatila pri nas.

Liza. Bog in sveti Florijan, France, ne kliči ognja!

Janez. Če pojde tako, kot se je začelo, morda ne boste imeli kaj požigati.

Mejač (pograbi količek). Fant!

Liza. Kriste, tukaj na vasi. Janez, zgubi se! Pojdi in nakosi za krave.

Janez (malomarno odzvižga za hišo).

Mejač (ga osorno spremlja z očmi, potem vrže količek na tla). Jaz mu posvetim, falotu. (Začne pobirati količke v naročje.)

Liza. Vidiš, fanta je tudi obsedlo. Še piti bo začel.

Mejač. Jaz ga nisem učil, kaj mi mar.

Liza. Za božjo voljo, če ne bo tebi mar, komu naj bo? Saj pravim, da je moralo priti to nad nas.

Mejač. Molči in poglej. Že spet nastavlja ušesa. (Pomigne proti Markovi hiši, kjer je prišel izza ogla Primož in sedel na klop.)

Liza. Živa pošta. (Oba mu obrneta hrbet.)

Mejač (zbira količke in naroča ženi tiše). Liza, jaz nesem sedaj te količke na ozare k njivi, potem se vrnem, da grem in pripnem verigo k vozu pod kozolec, kjer mi jo je Marko ukradel. Če pride tačas komisija, pošlji hitro Ceneta pome.

Liza. Zakaj pa k vozu verigo?

Mejač. Da bo sramota večja, ko je tako tiščal: »Vse na lici mesta, vse na lici mesta.« Torej Ceneta!

Liza. Bom. (Prikima. Mejač odide za hišo, Liza v vrtič in se skloni k pletvi tako, da jo občinstvo vidi skozi ograjo.)

Četrty prizor.

Primož (sam, riše s palico po tleh; ko je Mejač besede »kradel« in »na lici mesta« nalašč glasno govoril, je starček z mimiko naznanjal, da je razumel). Tam greh — tukaj greh, tamkaj jeza — tukaj jeza, po vsej vasi jeza. O Bog! (Pavza. Se nasloni nazaj, zapre oči in citira.) Glej, molijo in postijo se, pa se zraven pravdajo in prepirajo in bijejo s pestmi neusmiljeno — O Izaija! (Umolkne, ko se zasliši iz hiše prepir.)

Marko (v hiši). Teга ne trpim več.

Micka (od znotraj). Česa ne trpite? Mene, o, saj vem, mene ne morete več. Zato pa pojdem.

Peti prizor.

Marko (odpre vrata). Le pojdi! Odprto ti je na stežaj. Kar hodi!

Micka (si otira oči, ko pride skozi duri, ki jih drži Marko odprte). Saj vem, zakaj je to.

Marko. Jaz tudi vem. Zato, ker si pozabila na četrto božjo zapoved.

Micka. Nisem je pozabila in tudi vem, da teга ne pravi, da bi oče hčer prodajal.

Marko. Prodajal? Pomni, kaj mi očitaš.

Micka. Zakaj me silite Boltežarju, ki ga ne maram in ga ne vzamem, če ima deset gruntov.

Marko. Nihče te ne sili. Ali če imaš pamet, se ne boš obesila na pretepača, ki mirne ljudi napada ponoči kot tolovaj. Če pa nimaš pameti, potem kar tja pojdi. Nimaš daleč. (Zapre vrata in izgine v hišo. Micka se obotavlja na oglu hiše.)

Šesti prizor.

Primož. Micka!

Micka (si otira solze in nič ne odgovori).

Primož. Micka!

Micka. Oče, jaz pojdem od hiše.

Primož. Ne pojdeš, ljuba moja. Ne veruj, da te Marko preganja. Njega preganja jeza in sovraštvo, in nas preganja, vidiš, to je, Micka. Tudi tebe in Janeza preganja. Micka, potrpi, danes bo konec vsega, mora biti. Micka, ne hodi in potrpi.

Micka. Dovolj sem že prestala. Saj ne veste, kako trpim, ker nočete vedeti, nobeden noče, tudi Vi ne. Da mi je še huje zavoljo teга. Danes mora biti konec, prav imate. Svet je velik, jaz pojdem.

Primož (vstane). Nikamor ne pojdeš.

Micka. Nalašč, prav nalašč pojdem, ker tu ne strpim več. Ljudi me je sram, domačih me je sram, saj si v cerkev ne upam.

Primož. Sram, zakaj bi te bilo sram? Ti nisi nič kriva.

Micka. Saj zato grem s poti.

Primož. S poti? Nisi nikomur na poti, Micka. Jeza in sovraštvo nam je na poti, to, to. In če trpiš po nedolžnem, misliš, da jaz ne? Ali povem ti, danes bo konec.

Micka. Bogve. Morda le nov začetek.

Sedmi prizor.

Radgand (pride s košem na hrbtu po poti izza Markove hiše). Micka, vsa si objokana, lej je no!

Micka. Radgand, službo mi dobite.

Radgand. Zate deset, če jih hočeš.

Micka. Le kar koj.

Primož. Radgand, ne podpihuj je!

Micka. Nič se ne menite, Radgand, jaz moram — moram odtod.

Radgand. Primož, pustite Micko; če hoče in mora, naj gre.

Primož. Nihče je ne mora.

Micka. Seveda ne. Ali niste sami videli, ko so me spodili od hiše? Kar poiščite mi službo, Radgand.

Radgand. Tako, tako, Micka. Kot nalašč. Županja išče prve dekcle. Še danes mi je naro-

čala zanjo. Precej grem nazaj in te napovem.
Po dvajset kron ti plača, še več, samo da prideš.
Micka. Dobro, le napovejte me. Jaz navežem
takoj obleko. Še danes se preselim.
Primož. Ne boš se.
Radgand. Če le hočeš.
Micka. Pa se bom. (Se naglo obrne za hišo.)
Radgand (kliče za njo). Tako, par kronic mi
že daš, Micka, tako, kajne?
Primož. S palico ti dam, potepenka ti taka.
Radgand. Kruhek je kruhek, tako kaj, Primož.
Grem koj k županji. Z Bogom!

Osmi prizor.

Primož (ko je gledal srdito za Radgand, seda).
Da, konec bo. Bog mi odpusti, sedaj je sklenjeno.

Deveti prizor.

Janče (priteče krog hiše). Očka, roj, roj!
Primož. Ne bo roja, Janče.
Janče (ga prime za roko). Pojdite! Strelec bo
rojil ali pa medved. Morda oba. Tako plešejo
po končnici in troti kar brenče.
Primož. Ne bo rojil, samo praše se. Janče,
semkaj sedi.
Janče (sede na klop). Ali bi Vam bral?
Primož. Ne, nekaj drugega boš naredil. Samo
Ceneta bi še rad. Ali si ga kaj videl?
Janče. Saj je bil z mano pri ulnjaku. Veste, se
skrivava, ko so tako hudi. Midva nisva nič.
Primož. To je lepo, Janče. Le ljubita se. Steci
po Ceneta.
Janče. Precej! (Steče za hišo.)

Deseti prizor.

Primož. Tako bo. Po verigo ju pošljem. Ne-
dolžna otroka naj jo strgata, ki se vari od greha
do greha. — Stari nočejo, ne Marko, ne France,
oba napuha polna. Kači odrežemo glavo, potem
bo mir, mir tamle v krnici.

Enajsti prizor.

Janče (s Cenetom). Rojil bo, je-li Cene?
Cene. Kar bučé, očka.
Primož. Naj roji, ne bo ušel. Vaši in naši so v
jezi. In zakaj?
Cene. Zavoljo tiste verige.
Primož. Dobro si odgovoril. Zavoljo verige.
Zato bomo pa mi to verigo skrili, da bodo spet
prijatelji.
Janče. Dajmo jo. Naša mama so rekli, da bi
jo v krnico vrgli.

Cene. Vrzimo jo. Da se bova vsaj spet smela
igrati skupaj.

Primož. Cene, ali veš, kje je?

Cene. Za pečjo jo imajo, s tistim starim kožu-
hom je pokrita.

Primož. Pojdita ponjo in mi jo skrivaj prinesita.
Kar v ulnjak jo denita.

Janče. Pojdiva, Cene, tamle za vrtom naokrog.

Cene. Le brž. Ni nobenega doma. (Gresta mimo
vrtiča, kjer pleve Liza, ki se je odmaknila od
plotu, da je ni bilo videti.)

Liza (hipoma stopi k ograji). Cene, kam greš?

Janče. Z mano gre, so naju Primož poslali.

Liza. Kdo je tebe kaj vprašal?

Primož (vstane). Liza — — —

Liza. Vi svoje otroke gonite, kamor hočete.
Naše bomo sami. Cene, semkaj. Tukaj sedi za
hišo in čakaj, če te pokličem.

Cene (jokaje odide k materi).

Janče (se vrne k Primožu). Očka, ali naj sam —

Primož. K ulnjaku pojdi. (Janče odide.)

Dvanajsti prizor.

Marko (stopi izza hiše, v rokah ima rovnico;
pred vrati obstane, jih napol odpre in kliče).
Mina, jaz grem na ozare. Če bi kaj prišlo, me
pokličiči. (Zadene rovnico na rame.)

Mejač (pride iz hiše, nese verigo). Liza, sedaj
grem.

Liza. Je že dobro.

(Soseba se srečata sredi odra. Marko ima rovnico na rami,
Mejač vleče verigo nalašč po tleh, da rožlja. Nič se ne
pogledata. Ko sta par korakov oddaljena, dvigne Mejač
verigo in poropota z njo. Marko se ozre, dvigne rovnico in
nameri, pa jo povesi in pljune. Nato odideta vsak v svoji
smeri: Mejač na desno, Marko ob vrtiču na levo. Na odru
ostane Primož, ki se dvigne in zre v smeri za Mejačem.
Liza pride iz vrta in postoji nekoliko na pragu ter srepo
motri Primoža. Ko se pogleda srečata, odide Liza v hišo.)

Primož. Tako je bolj prav. Otroka ne bosta
segala v to blato. Ne smeta, in jaz sem bil
pohujšljivec. Ne bom. (Se vzravna in dvigne
prste.) Sam naredim konec, pri Bogu, da ga
naredim. (Se hipno sključi in naredi par kora-
kov za Mejačem; se spet ustavi.) Tamle (kaže
na krnico) bo pokopan greh. (Odide trudnih
korakov.)

Trinajsti prizor.

Micka (pride iz hiše in nese velik zveženj obleke,
ki ga dene na klop in se nasloni nanj). Hudo je,
huje, kot sem mislila.

Mina (obstoji na pragu in si briše oči s pred-
pasnikom). Micka? Ali si res taka?

Micka (gleda v tla). Matič, jaz ne morem drugače.

Mina. Ljubi Bog, takole v jezi greš od hiše.

Micka. V žalosti, ne v jezi.

Mina. Micka, na pragu te prosim, tvoja mati te prosim: Vrni se in ne hodi od hiše.

Micka. Ko pa ne morem živeti tukaj. Vsak pogled me preganja: Očetov, Vaš, sosedov. Oh, mati, jaz Boltežarja ne maram in ne vzamem, rajša se pogreznem pod zemljo.

Mina. Micka, to se ti le tako zdi. Saj te nihče ne sili.

Micka. Ali mi niso pokazali skozi duri zaradi tega? — Najbolje je, da grem.

Mina. Kolikokrat sem ti že rekla: Ne jemlji vsega takoj za zlo. Ko veš, kakšen je on, koliko trpi. Potrpi, jaz tudi potrpi.

Micka. Ne morem, mati, res ne morem več.

Mina. Kesala se še boš. Tudi v tuji hiši ti ne bodo na rožicah postlali.

Štirinajsti prizor.

Radgand (pride po poti, koder je bila odšla).

Prav, Micka. Tako, tako, sem že bila pri županji.

»Kar pride naj,« je rekla. Z obema rokama te sprejme.

Mina. Sram te bodi, Radgand, da nam odvajša otroke. Namesto da bi jih odvrčala, jih še podpihuješ. To je grdo.

Radgand. Povej, Micka, če sem te kaj hujskala.

Nič je nisem, da veš, Mina. Tako, tako pravim:

Če ne morete biti skupaj, pojdite narazen. Micka, še danes se vdinjava.

Micka (vstane in dvigne zveženj). Pojdiva, Radgand. Z Bogom, mati!

Mina. Micka, pomni to uro, ko ne bo več prahu od mojih kosti, jo boš še obžalovala. (Si zakrije obraz in odide v hišo.)

Petnajsti prizor.

Radgand. Micka, materi je žal tebe, tako, nič ne jokaj, saj povsod jokajo, ko se ločijo. Pa se povsod potolažijo, tako, kajne? Jaz skočim sedaj še po nekaj jajčkov za županjo, mi je naročila zanje, ti pa pojdi tačas v mojo bajto in me počakaj, da ne boš tukaj na zobeh, tako, kajne, koj pridem. Pod pražom je ključ. Sicer se pa ne boš primožila k županu, Micka, na mesec se vdinjava, ne za celo leto. Tako, da se lahko vrneš. Koj, koj pridem. (Radgand odide naglo čez oder na levo.)

Šestnajsti prizor.

Micka. Ah! (Ozre se še enkrat na domačo hišo. Potem postavi zveženj spet na tla, si obriše oči, spravi robec v žep in si popravi ruto na glavi. V tem prizvižga Janez po poti, koso na rami.)

Ko ga Micka zagleda, prime naglo zveženj in hoče mimo Janeza.)

Janez. No, Micka, kaj neseš balo šivat za Gozdašnico?

Micka. Naj nesem kar hočem, tebi nič mar.

Janez. Eno malo mi je že mar, če si mi dve leti lažala.

Micka (ki je že par korakov mimo nje, se hitro okrene). Lažala? Mar si ti meni, ne jaz tebi.

Janez. Jaz? No, lepa je ta. Ali se jaz ženim, ali se ti možiš na Gozdašnico, to bi rad vedel.

Micka. Jaz ne, če se ti, se le daj. (Čezdalje bolj razburjena.) Vidiš, tako daleč si me pripravil, ko si obetal in obetal, da si moram iskati kruha po svetu. Od hiše grem, da veš, služiti grem zavoljo tebe. In še lažati moram. Vsakemu lažem, da grem zato, ker mi silijo Boltežarja, ki ga nočem za vse na svetu ne, ampak samo zato grem, ko ne morem in ne maram biti tukaj pred tvojimi očmi, ki so me zvodile, pred tvojimi ustmi, ki so mi lažale — ne morem in nočem. O, le poišči si jo, vsa sreča ti mora biti ukleta, moje trpljenje ti jo bo uklelo in moje solze, da veš — — —

Janez (stopi k njej, ki se mu umika in ga ne pogleda; že med njenimi očitki jo pogovarja). Micka! Micka! — Ti se motiš. Tudi jaz sem se motil in sedaj je vse dobro. Sram me je bilo, ker sem pil, in pil sem, da bi me ne bilo sram. Sedaj je konec. Micka, ná mojo roko, da bom izpolnil, kar sem obljubil. In če greš ti od hiše, grem še jaz. Okoli sveta, če hočeš.

Micka (si spet otare oči). Nočem obljub, skaži se v dejanju. (Odhaja.)

Janez. Saj se tudi bom. Boš že videla. (Stoji in gleda za njo.) Z Bogom, Micka! — (Kratka pavza. Janez se veselo okrene.) Sedaj sem vesel, kot ptica na veji. — Ne mara ga! — Micka, ti si zlato. Micka, ti si ena sama in nobena več. (Še enkrat pogleda za njo, zadene koso in gre. Na Markovih vratih se prikaže Mina, ki je že koncem govora oprezovala skozi duri.) Dober dan, botra. Je Micka šla? Prav ima. Tudi jaz pojdem. Kdo bi živel v teh prepirih?

Mina (se umakne v vežo in mu nič ne odgovori).

Janez. Le bodite jezni. Jaz nisem na nobenega jezen. Sedaj še na Boltežarja ne več. Če bi ga srečal, pa ga objamem, presneto, da ga.

Sedemnajsti prizor.

Marko (se vrača s polja; ko zagleda Janeza, se namršči in povese oči).

Janez. Bog daj srečo, boter.

Marko (zareži). Ne draži me. (Gre hitro mimo.)

Janez (zapoje samo eno vrstico). Kadar boš vandrat šel, prid' mi povedat... (Izgine za Mejačevo hišo.)

Osemnajsti prizor.

Marko (se ozre zaničljivo za njim, potem reče Mini, ki je prišla na prag). Še danes je pijan. Ali si ga videla?

Mina. Mene je tudi nagovoril in je rekel, da gre služiti, kakor je šla Micka.

Marko (naglo). Ali je res šla?

Mina. Zares. Pri županu jo vdinja Radgand.

Marko. Radgand? Že dobro. Še danes našuntam Tomažina, da spodi to gostjo iz bajte. In po Micko grem še nocoj in jo priženem domov. Bom videl, če ima oče še kaj oblasti, ali ne. Premalo je je, trme trmaste.

Mina. Pusti Radgand in ne znašaj se nad njo, ko veš, kakšen jezik ima ta ženska. V devetih farah nas obreče. Po Micko pa le pojdi. Mejačev bo bil za njó, ko ne bo nikogar, da bi pazil.

Marko. Kakor sem rekel, še nocoj. In če ji župan da poselsko knjižico brez mene, ga tožim in pri seji ga napadem. — Ali prič še ni bilo, Tomažina in Drnolca?

Mina. Ne še.

Marko. Pripravi mi vode, da se umijem. Komisija mora vsak čas priti.

(Odideta v hišo.)

Devetnajsti prizor.

Primož (prihaja od desne, kamor je bil odšel za Mejačem. Noge mu klecajo, z velikim naporom se podviza in drobno prestavlja palico. V levici nosi verigo. Upehan hrope, ko pride sredi odra. Za hip se ustavi. Nato se obrne proti podrti ograji ob krnici. Hropeč izgovarja.) Konec... Konec... Tamle boš pokopana, ti kača — ti začetek — ti izvorni greh vsega greha. (Roka mu drhti, da veriga rožlja.)

Dvajseti prizor.

Mejač (prihaja za Primožem in ga oprezno zasleduje. Ko se Primož bliža krnici, izpregovori skozi zobe.) Kaj? Kaj? V vodo jo vrže? — Aha, da mu sin ne pogori še drugič — — (Ko je Primož že prav ob robu in zavihti verigo, plane Mejač k njemu in zakriči.) Stojte!

Primož (se plašno okrene in zakriči). Ne boš je dobil — konec — konec! Náte! (Zavihti verigo visoko, Mejač stegne za njo roko, Primožu

pade palica iz rok, opoteče se in pade čez rob z verigo vred.)

Mejač (zamahne z roko, kot bi ga lovil, nato silno zakriči). Pomagajte! (Za hip se skloni čez rob, potem zbeži preko odra do Markove hiše.)

Marko, Marko! Pomagajte!

Marko in Mina (na prag).

Mejač. Pomagajte! Oče so padli. Pomagajte!

Marko in Mina. Oče? Kam?

Mejač. Brž vrv, drogove. V krnico so padli, tonejo. Brž! (Odbeži za svojo hišo po drog, Marko se vrne v vežo po vrv.)

Mina (steče k robu). Jezus Marija! Se že potaplja. Pomagajte!

Marko (iz hiše z vrvjo).

Mejač (izza vrta z drogom).

(Oba hitita čez oder.)

Liza (prihiti k robu). Kaj je?

Mina. Oče so v krnici. Moj Bog!

Cene (priteče za materjo, joka in se prime Lize za krilo).

Janče (prihiti izza hiše in poklekne na rob. Joka.) Očka, očka!

Mina (ga potegne nazaj). Še ti mi padeš. (Ga obdrži za roko.)

Janez. Za božjo voljo, kaj se je zgodilo?

Mina. Oh Janez, oče tonejo.

Janez. Primož? Ni močoč. Pónje! (Hitro sleče suknjič, telovnik, vrže klobuk stran in sezuje čevlje, nato sede na rob.)

Liza. Janez, nikar. Vrtinec te požre.

Janez. Ne bo me. (Zdrsne čez rob.)

Radgand. Kdo je? Kaj je? (Je nihče ne pogleda.)

Janče (joka in kliče). Očka, očka!

Radgand. Oh, oh, po Micko!

Janez (iz krnice). Na dnu so. Otípal sem jih. — Vrv!

Mejač. Ná, drog!

Marko. Primi se!

Liza. Spet se je potopil. Utone mi. Janez, Janez!

(Vsi gledajo v krnico in jokajo.)

Enaindvajseti prizor.

Tomažin (prihiti z Drnolcem). Kaj se je zgodilo?

Mina in Liza. Oče Primož so v vodo padli.

Tomažin. Bog se usmili.

Drnolec. Pomagat!

(Odhitita čez oder.)

Mina. Janez jih že ima.

Liza. So že rešeni.

Mina. O Bog, mrtvi. (Joka glasneje.) Po luč!
(Odhiti v hišo.)

Liza. Tomažin, Tomažin, ali so še živi?

Tomažin (od spodaj). So že v večnosti.

Micka (prihiti, koj za njo bolj počasi Radgand).
Ali je res, botra?

Liza. Tamkaj leže na produ. (Pokaže s prstom.)

Micka. Mrtvi! (Zajoka in poklekne k otrokoma.)

Liza. Janez je planil kar tu doli ponje, pa je bil
že prepozen.

Micka. Oh, oče!

(Mina pride s prižgano rdečo svečo, možje drug za drugim
na oder.)

Tomažin. Kako je vendar zašel v vodo?

Mejač. Po verigo je prišel k mojemu vozu in
jo hotel tu utopiti.

Tomažin. Ko bi jo bil že prej.

Mejač. Jaz sem ga z njive opazil in sem tekel
za njim in sem zavpil: »Stojte«, pa se je opo-
tekel in padel. Oh, jaz nisem kriv njegove smrti.

Drnolec. Bog mu daj večni mir.

Tomažin. On ga ima, saj je bil svetnik. Bog
ga daj nam, kajne sosedje?

Mejač. Marko, ali mi odpustiš? Oh, jaz nisem
kriv.

Marko (si obriše solzo in mu seže v roko).
France!

(Si krčevito stiskata roke.)

Janez (pride poslednji). Škoda Primoža.

Micka (se hvaležno ozre vanj). Janez, hvala ti.

Tomažin. S svojo smrtjo nas je odrešil. Mo-
limo zanj!

(Vsi se odkrijejo. Zavesa pada.)

JOS. DOSTAL: POTA MODERNEGA SLIKARSTVA.

(Dalje.)

Edouard Manet (rojen 1832 v Parizu, umrl 1883) velja za prvega modernega impresionista. V njegovi delavnici v Batignolles so se zbirali mladi slikarji Monet, Degas, Fantin-Latour, Renoir, Pissarro, Sisley, se medsebojno navduševali pri delu za nova pota in nove cilje v slikarstvu ter vsak po svoje reševali problem pleinairizma in impresionizma. Henri Fantin-Latour (1836—1904), najboljši portretist med francoskimi impresionisti, je naslikal atelje v Batignolles. (Priloga D. in Sv. št. 5.) Kot glavno osebo vidimo Maneta pri slikarskem stolu, poleg njega na stolu je pisatelj Zaharija Astruc, drugi so po vrsti od leve na desno: slikarja Oton Scholderer (Nemec) in Renoir, literata Emil Zola in Maitre, slikarja Bazille in Monet. Literati, ki so zahajali v Manetov krog, predvsem Emile Zola, so se trudili pripraviti moderni umetnosti pot in sprejem v javnosti, dolgo brez uspeha. Ime Zola tudi pove, kakšno je bilo svetovno naziranje pariških impresionistov.

Edouard Manet je hotel v svoji mladosti postati mornar. Videl je Južno Ameriko, Italijo in Nizozemsko, vsled tega se je pozneje lahko spominjal svetlobe in barve morja, ki je na slikah starejših mojstrov ni videl. Pozneje je vstopil v šolo slikarja Couture (1815—1879), kjer je ostal šest let. Couture je bil klasicist — znana je njegova slika v Louvreu, »Rimljani v dobi propada« — zato je znal Manet še risati, kar poznejšim slikarjem

impresionizma ni šlo tako gladko od rok. Z učiteljem sta se večkrat sporekla. Manet je bil precej samosvoji in je že kot učenec hotel ubrati svojo pot. Leta 1853. se je v Couturovi delavnici zgodilo sledeče: Manet je po misli svojih součencev dobro pogodil študijo po ženskem modelu, zato so mu v mladostni načajivosti, da podražijo učitelja, stojalo ovenčali. Couture pregleda dela svojih učencev, jih pohvali, nazadnje pride k Manetu in mu reče: »Vi se torej ne boste nikoli odločili slikati, kar vidite.« Manet mu odgovori: »Jaz naredim, kar vidim, in ne, kar se drugim videti poljubi.« Po tem programu se je Manet ravnal in vsi drugi impresionisti. Impresionizem ne pozna kritike. Ako ti ni všeč, pa pojdi. Manet je slikal najprej v duhu Nizozemcev (Fr. Hals), pozneje se je navdušil za Velazqueza in Goya. Vpliv Halsa se vidi predvsem v portretih, pa Halsu Manet gotovo ni dosegel. Polagoma se je hotel oprostiti tradicije in šole, toda njegove slike so bile še trde. Kot umetnik tudi ni imel sreče. Religioznih slik razen dveh (mrtvi Kristus in Kristusovo kronanje), ki mu nista prinesli pohvale, ni slikal. Njegova »Olympija« (1864) in »Zajtrk v travi« (Déjeuner sur l'herbe, 1863) sta izzvali hud odpor in slikarja onemogočili za celo življenje. Nam se morda zdaj to čudno zdi, če pomislimo, kakšne stvari morejo dandanes v razstave in javne, celo državne zbirke. V nobeni teh dveh slik ni bil originalen, pri prvi je očiten vpliv Goya, pri drugi je posneta neka risba Raffaelova,